

IZLOŽBA U Muzeju »Mimara« otvara se izložba posvećena Ivanu Vučetiću, genijalnom znanstveniku uzbudljive životne priče nalik na krimić

Hrvat koji je zadužio svjetsku kriminalistiku

Povijest kriminalistike nezamisliva je bez Hrvata Ivana Vučetića kojemu u čast Hrvatska matica iseljenika priređuje slavljeničku izložbu u Zagrebu

Marina TENŽERA

Detektiv uzima otiske prstiju s leša lijepe mlade žene ubijene nožem. Tko nije čitao o takvim ubojstvima u milijunima detektivskih filmova i filmskih priča? Malo tko zna međutim da je metoda otiska prstiju koja će obilježiti povijest kriminalistike nezamisliva bez jednog Hrvata - Hvaranina Ivana Vučetića.

Zahvaljujući povjesničarki umjetnosti Ljerki Galic iz Hrvatske matice iseljenika i njezinim pedantnim i studioznim istraživanjima na dva kontinenta - u ponedjeljak 12. svibnja u Muzeju »Mimara« u Zagrebu otvara se izložba posvećena ovom genijalnom znanstveniku, uzbudljive životne priče nalik na krimić.

Stoviše, ova izložba koja se svečano održava u prigodi 150. godišnjice Vučetićeve rođenja i u čijoj pripremi je pomagao upravo MUP-ov Centar za vještačenja »Ivan Vučetić« međunarodnog je karaktera i gostovat će u Puli, Opatiji, Trstu, Hvaru, Splitu i vjerojatno u Argentini.

Niz izložaka u »Mimari«, među kojima i glasoviti

Vučetić je metodom otiska prsta razotkrpio počinitelja ubojstva u znamenitom »slučaju Rojas« koji je ušao u anale svjetske kriminalistike

daktilonom (uređaj) za klasifikaciju otisaka iz Argentine, ispričat će uzbudljivu životnu priču čovjeka koji je obilježio svjetsku povijest.

»Slijepi putnik« u brodu

Kako je mladi Hvaranin dospio u Argentinu? Po istraživanjima, s mladim bratom Martinom je kao »slijepi putnik« bez dokumenata sakriven u prostoru za ugljen jednoga preokoocean- skoga broda uplovio u Argentinu, u naseobinu hrvatskih iseljenika većinom iz Dalmacije i Hrvatskog primorja.

Nakon prve četiri godine zaposlenja u velikoj državnoj tvrtki za javne radove kanalizacije i otpadnih voda u Buenos Airesu (Obras sanitarias de la Nacion) nastanio se u 1882. godine osnovanom gradu La Plati te, budući da je bio pismen i u međuvremenu naučio i

Poštanska marka obilježit će Vučetićevo obljetnicu

Ljerka Galic:

Argentinski biografi opisuju Ivana Vučetića/Juana Vuceticha s velikim udivljenjem kao svestranu osobu: izumitelja, glazbenika, pisca, dobrotvora. Njegov je doprinos svjetskoj znanstvenoj povijesti mnogo slojevitiji od isključivoga prepoznavanja na kriminalističkoj razini. Svojim otkrićem primjene otisaka prstiju Vučetić je pokazao kako je sve u životu promjenljivo, osim digitalne šeme, sve je obnovljivo u istoj vrsti, osim otiska prsta! Pretočivši tri slavna daktiloskopska pravila (prema F. Galtonu): postojanost, nepromjenjivost i beskonačnu raznolikost u strogu znanost, Vučetić je dao prigodu čovječanstvu za isticanjem identiteta i obranom vlastite osobnosti putem otisaka prstiju kao jedinke koje mogu biti slične, ali nikada jednake! Otisak prsta osobni je pečat svakoga živog bića, potvrda njegove i samo njegove vječne jednoznačnosti kroz cijeli život, što je u transcendentnim razmišljanjima potaknulo citiranje odlomka iz Starog zavjeta u Knjizi o Jobu, 37, 7: »Qui in manu omnium hominum signat ut noverit singuli opera sua - (Onaj) koji (Bog) stavlja pečat u ruku svih ljudi da bi pojedinci mogli spoznati njegova djela«.

Susret s majkom na rodnom Hvaru

španjolski jezik, 14. studenoga 1888. zaposlio kao »vježbenik« (meritorio) u središnjemu policijskom odjelu pokrajine Buenos Aires.

Već iduće godine postaje šef Ureda za statistiku, a od ožujka 1891. pokreće izdavanje mjesečnog »Statističkog biltena«, istodobno se zanimajući za primjenu tada vrlo rasprostranjenih antropometrijskih istraživanja, čiji je začetnik bio 1872. talijanski antropolog Cesare Lombroso, koji je diplomirao medicinu u godini Vučetićeve rođenja (i s kojim će se Vučetić 1896. dopisivati).

Šef policije Nunes mu je 15. srpnja 1891. povjerio uspostavljanje Službe za primjenu Bertillonove antropometrije kojom se uspoređivala visina tijela, raspon raširenih ruku i veličina glave.

Do otkrića svoje glasovite metode bilo je malo pra-

vih istraživanja. U stvari tek se od 18. stoljeća počnu isticati raznolikosti kako papilarnih linija, tako i kostura.

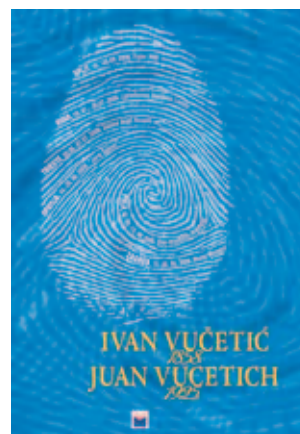
Malo istraživanja prije Vučetića

Nakon što je 1860. engleski administrativni činovnik William Herschel u Indiji odbjegle zatvoreničke običavao identificirati otiskom prsta, škotski liječnik Henry Faulds (koji je poslao je odao priznanje i tvrdio da je upravo Ivan Vučetić prvi na svijetu legalno i metodički primijenio svoj sustav) objavio je 1880. prvi članak o praktičnoj identifikaciji kriminalaca s pomoću otiska prsta u Japanu i u njemu dokazao da dva otiska nikada nisu identična.

Do Ivana Vučetića izašlo je i djelo britanskog antropologa sira Francis Galtona (rođaka Charlesa Darwina) »Finger prints« u kojemu je proučio, opisao i znan-

Ivan Vučetić u Argentini

Vučetićevo poprsje izrađeno u Beču

stveno obradio otiske papilarnih linija uobličivši ih u tri osnovne skupine: lukove, zamke i krugove, te postavio tri osnovna načela daktiloskopije: postojanost, nepromjenjivost i beskraju- nu raznolikost.

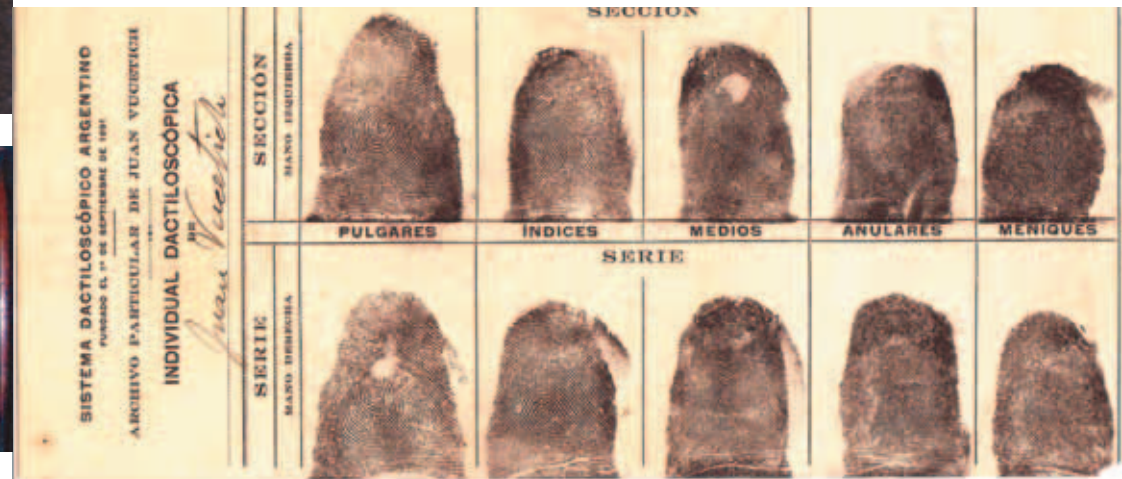
Ipak, u svom se djelu nije bavio praktičnom primjenom svoga otkrića, niti razradio pogodni sustav klasifikacije.

Tek je Ivan Vučetić 1891. prvi izvršio razvrstavanje otisaka prstiju lijeve i desne ruke po skupinama, dao im klasifikacijske oznake, što je objavljeno u »Sistemu identifikacije - Sistema de filiacion« 1896. godine.

U tom je djelu uvjerljivo, unatoč silnim protivljenjima i omalovažavanjima, branio svoju metodu uzi-

Paviljon posvećen velikom znanstveniku

manja otisaka, tzv. daktiloskopski fiš (ficha), što mu je narušilo zdravstveno stanje (do smrti je patio od čira na želudcu, a dokrajčila ga je tuberkuloza).

Njegova daktiloskopska formula bila je u obliku razlomka, pri čemu je upotrijebio kombinaciju od osam znakova (4 broja i 4 slova): lukove je označio slovom »A« (arco) i brojem 1, unutarnju zamku slovom I (presilla interna) i brojem 2, vanjsku zamku slovom E (presilla externa) i brojem 3, a krug slovom V (verticilo) i brojem 4.

Na taj način dobio je praktički primjenjiv sustav klasifikacije otisaka papilarnih linija i stvorio temelje nove znanosti, koju je, prema sugestiji argentinskoga znanstvenika matematičara Francisca Latzine, nazvao »daktiloskopijom«.

Nekoliko dana prije navršene 33 godine života Ivan Vučetić s pomoću krvavog otiska na vratima s mjesta zločina (koji mu je poslao inspektor Eduardo M. Alvarez) razotkrpio je počinitelja

ubojstva šestogodišnjeg dječaka i četverogodišnje djevojčice.

Riječ je o znamenitom »slučaju Rojas« koji je ušao u anale svjetske kriminalistike, a potesao je 1892. argentinski gradic Necocheu.

Opušten seljak Pedro Velasquez, rastavljen od Francisce Rojas, uporno je poricao kazneno djelo: svoju djecu na spavanju ubila je vlastita majka u dobi od 27 godina.

Metoda potvrđena 1893.

Nakon što su s pomoću uzimanja otisaka prstiju riješena još dva slučaja, metoda je potvrđena, te 1. svibnja 1893. vlada pokrajine Buenos Aires objavuje da je u sustav antropometrije uključeno i uzimanje otisaka prstiju.

Iste godine Vučetić objavljuje djelo »Opće upute za antropometrijski sistem« u kojem se poziva na istraživanja i razvrstavanja F. Galtona, čijom se zaslugom u Engleskoj 1901., u Austro-Ugarskoj 1902., u Njemačkoj 1903. (u Hamburgu šef policije dr. Gustav Roscher uvodi svoj posebni sustav klasifikacije i danas poznat i nazvan njegovim prezime- nom) kojim se rasprostranjuje daktiloskopija.

Devetog lipnja 1894. šef policije Lozano odobrava Vučetićevo prijedlog za osni-

vanjem stručne policijske knjižnice u La Plati, te ga imenuje ravnateljom, a više zastupnika pokrajinske skupštine 22. lipnja zahtijeva da se donese zakon kojim bi se Vučetiću za zasluge dodijelila nagrada od 5.000 argentinskih pesosa. Od 1. siječnja 1896. u Argentini se napušta »antropometrija«, te se kao službeni sistem uvodi »Generalni registar građana« temeljen na daktiloskopiji.

Od 1901., kad Ivan Vučetić prvi put izlaže svoj daktiloskopski sistem kao izaslanik policije iz La Plate na II. znanstvenom kongresu Latinske Amerike u Montevideu, uslijedilo je uvođenje njegove metode i uspostavljanje ureda diljem Južne Amerike.

Daktiloskopija u Zagrebu

U listopadu 1902. pokrajinski Vrhovni sud naređuje da se u svim kaznenim postupcima zatraže podatci iz Ureda za identifikaciju, iste godine 20. prosinca i brazilski Kongres službeno uvodi Vučetićeve sistem identifikacije, 1903. Čile, a 20. listopada 1905. na sastanku šest južnoameričkih policija, kojim je predsjedao Ivan Vučetić, prihvaćen je prijedlog o stvaranju posebnog identifikacijskog lista sa svim podacima o osobi.

Spomen soba u Doloresu

Godine 1904., kada je objavljeno Vučetićevo najznačajnije djelo »Dactiloscopia comparada« (Usporedna daktiloskopija), i u Zagrebu je počelo daktiloskopiranje zatvorenika.

Iste godine liječnički kongres u Buenos Airesu dodijelio je Vučetiću nagradu, a u pismu koje mu je 24. kolovoza uputio liječnik i kriminalist Alexandre Lacassagne njegov je sistem nazvao »vucetichisme - vučetičizam«, uvriježenosti poslije i kod mnogih drugih autora.

Istodobno, svoju je nesebičnu brigu za druge Vučetić iskazao osnivanjem udruge »Kap mljeka«, 1905., kojom je omogućio egzistenciju djeci stradalih policijskih službenika, a koja je nadila svoje razmjere i prerasla u veliku humanitarnu zakladu za svu nezbrinutu djecu.

Priznanja Vučetićevoj metodi identifikacije stižu i iz Europe: Italije, Francuske, Norveške i Španjolske, te postaje počasnim članom mnogih znanstvenih akademija i ustanova. U drugoj domovini Argentini mu je 29. siječnja 1909. dodijeljen naslov »Vještaka daktiloskopije - perito identificador« nakon čega je zakonom iz 1911. i zakonom naloženo stvaranje registra s daktiloskopskim sustavom za cjelokupno argen-

Najraniji podatci

Najraniji podatci o različitim oblicima linija, odnosno udubljenja na dlanovima ruku i stopalima nogu te izbočine na koži koje razlikuju jedinku jednu od druge potječu iz Azije, a u pisanim su se dokumentima pojavili prije četiri tisućljeća kod Asiraca i Babilonaca kao tzv. »supure« (znak pisca). Kod antičkih naroda Grka i Rimljana ne nalazimo nikakvih tragova o raspoznavanju osobnoga znakovlja.

tinsko stanovništvo.

Jednokratna mirovina od 25 000 argentinskih pesosa omogućila mu je ostvarenje velike želje da se potkraj 1912. sam otisne na znanstveno putovanje po Sjevernoj Americi, Aziji i Europi, posjetivši 18 zemalja i 43 grada. Upoznavao se s radom drugih ureda te im prenosio svoja iskustva. Tom je prigodom iz Trsta ušao u Austro-Ugarsku Monarhiju, te posjetio i svoj rodni Hvar (još uvijek Lesinu), gdje se susreo s brojom rodbinom i majkom.

Spomen soba u Doloresu

Na povratku je želio u Parizu posjetiti svojega upornog osporavatelja Bertillona, koji ga, navodno, uopće nije htio susresti. Do tada je već dvaput bio udovac (Delisa Damiani 1888., Lola Etcheverry 1903.), a treći se put oženio 1907. s Mariom Cristinom Flores. Imao je četiri kćeri (Maria Teresa, Maria Debora, Maria Teresita, Celia Josefina) i jednog sina (Juan).

Nakon povratka u Argentinu (s mirovinom od 300 dolara mjesečno) Vučetić se polako povlači iz aktivnog života, posvećuje se pisanju knjiga i skupljanju dragocjene znanstvene gradbe, koju 16. lipnja 1923. poklanja Fakultetu pravnih i društvenih znanosti Sveučilišta u La Plati, a koja postaje osnovom da se 1924., nekoliko mjeseci prije smrti 25. siječnja 1925. u gradu Doloresu, osnuje policijski muzej - Museo Policial, s Vučetićevo spomen sobom.

Ivanu Vučetiću u čast policijska akademija osnovana 27. lipnja 1941. u Rosarioju, nedaleko od La Plate, nosi njegovo ime, kao i jedna gradska četvrt s parkom. U sastavu Pravnog fakulteta u Splitu, pak, 1968. osnovan je Kriminalistički institut »Ivan Vučetić«, a u sklopu Ministarstva unutarnjih poslova djeluje od 1953. Centar za kriminalistička vještačenja istog imena.